

Elektros rinkos liberalizavimo reformos pavyzdžiu laikyta Jungtinė Karalystė valstybės iniciatyva jau ieško sprendimų, kaip gelbėti vartotojus nuo aukštų energijos kainų.

Liberalizavimas nėra panacėja, ypač tų rinkų, kurios yra tiek svarbios vartotojams, kad jų produkto ar paslaugos tiesiog nėra galimybės atsisakyti.

Jungtinės Karalystės vyriausybė pradėjo elektros rinkos peržiūrą, ieškodama būdų, kaip sumažinti išlaidas vartotojams, susiduriantiems su didėjančiomis energijos kainomis. Įdomu, jog ieškoma būdų pasiekti, kad svyruojančios dujų kainos nenustatytų elektros kainos, nes atsinaujinanti energija yra daug pigesnė.

Jungtinės Karalystės vėjo energijos kaina jūroje nukrito iki visų laikų žemiausio lygio, o dujos sudaro mažėjančią Britanijos elektros energijos gamybos dalį. Nepaisant to, pagal egzistuojančią sistemą, dujomis kūrenamose elektrinėse gaminamos elektros gamybos kaina kol kas yra didmeninės elektros kainos nustatymo etalonas, stipriai lemiantis, kiek žmonės moka už perkamą energiją. Vyriausybė taip pat svarsto skatinti vartotojus naudoti elektros energiją, kai paklausa yra mažesnė arba kai gaminama daug vėjo ar saulės energijos.

Akivaizdu, kad Europa neišras nieko išmintingesnio, kaip kad atsinaujinanti energetika, kuri prie dabartinių iškastinio kuro kainų atsiperka per kelis metus. O žinant, kad investuoti į šiltnamio efektą mažinančius projektus vis tiek turėsime dėl klimato kaitos, tai nematau nė vieno argumento, kodėl maksimaliai tiek privačių, tiek valstybės, tiek ES investicijų nesutelkus būtent į atsinaujinančios energetikos vystymą bei energijos efektyvumo didinimo projektus.

Kad turėtume pigesnę elektros kainą, reikalingas ne energijos iš brangių iškastinių išteklių rinkos liberalizavimas, o proveržis investuojant į vietinę atsinaujinančią energetiką, energijos šaltinių diversifikavimas, realus gaminančių vartotojų skatinimas, energijos efektyvumo didinimas tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuose. Ar imdamiesi energetikos reformos, valdantieji padarė reikalingus sprendimus mano išvardintose srityse, kurie turėtų realius rezultatus Lietuvos žmonėms, o ne krautų pelnus liberalizuotos energijos rinkos dalyviams?

Valdančiųjų požiūris į atsinaujinančią energetiką ir į paprastus žmones labai aiškiai atsiskleidžia, kai kalbame apie gaminančius vartotojus. Kodėl iš elektrą gaminančio vartotojo nesuperkama visa elektra, kurią jis galėtų parduoti? Superkama tik iki pusės gaminamos elektros, o jei lieka nepanaudota daugiau, ją tinklai paima veltui. Kodėl iš gaminančių vartotojų superkama kelis kartus pigiau (supirkimo kaina skiriasi nuo 3 iki 5 kartų) nei iš biržos? Visam šitam nesusipratimui yra palankūs įstatymai.

Norint skatinti atsinaujinančios energijos gamybą, mažiems gaminantiems vartotojams turėtų būti sudarytos sąlygos parduoti visą likusią elektrą ir už tas kainas, kaip superkama iš didžiųjų gamintojų. Tačiau liberalizacijos nauda pasiekia tik didžiuosius tiekėjus, kurių nėra tiek jau ir daug. Ar mažiukai gali sudaryti jaučiamą konkurenciją ir kelia pavojų dideliems? Ar jie tiesiog neturi tiesioginių ryšių su valdžia? Dėl kokios priežasties jie taip

B.Ropė: Liberalizavimas nėra panacėja, ypač tų rinkų, kurios yra tiek svarbios vartotojams, kad jų produkto ar paslaugos tiesiog nėra galimybės atsisakyti

diskriminuojami?

Remiant atsinaujinančią energetiką, neturi būti pamirštas nė vienas subjektas. Taip pat ir ūkininkai. Ypač turint omenyje, kad ši grupė turi itin palankias galimybes įsirengti atsinaujinančios energijos elektrines – turi žemės, daug stogų, tad jie galėtų elektros pagaminti ne tik savo reikmėms, bet ir parduoti kitiems.

Pirmiausia turime per valstybės reguliavimą ir investicijas nusibrėžti labai aiškia energetikos žaliajo kurso kryptį, kuri galėtų būti pagrindinis veiksnys, reikšmingai mažinantis tiek elektros, tiek šiluminės energijos kainas vartotojams.

Kipro Žiliajevo (13 m., Vilnius) piešinys „Žali namai“, vienas iš mano 2021 m. organizuoto konkurso „Kas man yra ekologija“ laimėtojų.

